

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

“Затверджую”

Проректор з науково – педагогічної
та навчальної роботи

_____ доц. Жмайлов В.М.

“Погоджено”

Декан біолого-технологічного
факультету

_____ Остапенко В.І.

ПРОГРАМА

науково - дослідницької практики
для слухачів магістратури
біолого-технологічного факультету

СУМИ - 2019

УДК 636/075.5/

Програма науково - дослідницької практики для слухачів магістратури біолого - технологічного факультету зі спеціальності 204 “Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва ” Опара В. О., Рубцов І.О., Павленко Ю.М., Бондарчук Л. В., Хмельничий Л.М., Бондаренко Ю.В.

Розглянуто і схвалено вченою радою
біолого – технологічного факультету
протокол № 8 від 20.01. 2020 р

Рецензенти: кандидат с.-г. наук ст. наук. співробітник Інституту сільського господарства Північного Сходу НААНУ Скляренко Ю.І.

Виробнича технологічна практика 1 курсу магістратури забезпечує формування фахових умінь на рівні освітньо-кваліфікаційного рівня магістр.

1. Загальні положення

1.1. Мета практики. Виробнича практика сприяє набуттю студентами досвіду застосовувати на виробництві фахові уміння з технологічних і організаційно-економічних дисциплін. Практика передбачає оволодіння студентами випускного курсу послідовним і логічним застосуванням і виконанням організаційних і контрольних виробничих функцій, що забезпечують реалізацію відповідної технології виробництва та переробки продукції тваринництва.

Практика включає опанування технологій виробництва та переробки молока, яловичини, свинини, баранини, вовни, овчин, смушок, хутра, м'яса птахів, звірів, яєць, товарної риби, меду, воску та іншої продукції тваринництва.

1.2. Організаційні заходи. Практика проводиться згідно з навчальним графіком та робочою навчальною програмою. Навчальний графік затверджується ректором, а комплексна робоча програма розробляється випускними технологічними кафедрами та затверджується деканом.

Місце проведення практики визначається випускними кафедрами згідно з заключеними договорами з сільськогосподарськими підприємствами та затверджується наказом ректора. Керівники практики призначаються кафедрами, які за своїм фахом можуть забезпечити повне формування визначених умінь та виконання досліджень згідно з темами випускних робіт. Теми випускних робіт затверджуються наказом ректора.

Керівники практики складають індивідуальний план проходження практичної підготовки та проведення досліджень на виробництві або аналізу технології виробництва.

1.3. Обов'язки студентів. Під час виробничої практики студенти виконують програму практики згідно з індивідуальним планом, вивчають виробництво, аналізують технології виробництва продуктів тваринництва та їх переробки, проводять дослідження за темами випускних робіт. Практиканти дотримуються чинних на підприємствах правил внутрішнього розпорядку. За результатами практики студенти пишуть щоденники, оформляють звіти та інші супровідні документи (відрядження, відгук керівника практики на місці, акти проведених досліджень або впроваджень).

Студенти, які не виконали програму практики, не допускаються до екзаменаційної сесії і відраховуються з університету.

1.4. Права студентів. Студент має право на отримання повного методичного забезпечення для виконання програми практики, проведення аналізу технології виробництва або наукових досліджень.

Студент має право працювати дублером спеціаліста на виробництві або займати відповідну посаду з оплатою праці.

1.5. Навчальне - виробничі практики та стажування за кордоном

Участь студентів у навчально-виробничих практиках і виробничому стажуванні за кордоном сприяє інтеграції національної аграрної освіти до передових університетів (установ) розвинутих країн світу на основі оволодіння студентами сучасними методами, формами організації праці в галузі їх майбутньої професійної діяльності; формування у них, на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і

навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах; виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосувати в практичній діяльності. Участь студентів у програмах практичного навчання за кордоном є невід'ємною частиною навчального процесу.

Практичне навчання студентів проводиться за програмами на підприємствах та установах зарубіжних країн, з якими встановлено партнерські стосунки у формі угод, контрактів, протоколів про наміри тощо.

Умови проходження практичного навчання студентів за кордоном, по тій чи іншій програмі, регулюються і визначаються вищим закладом освіти та самими програмами.

Практичне навчання за кордоном повинно відповідати фаховому спрямуванню підготовки студентів.

До участі у практичному навчанні за кордоном допускаються студенти, які успішно навчаються, приймають активну участь у громадському житті закладу освіти, володіють іноземною мовою, що засвідчується відповідним сертифікатом (свідоцтвом), мають посвідчення водія або тракториста-машиніста і навчаються або закінчили не менше 3-х курсів. До стажування за кордоном залучаються також слухачі магістратури.

Студентам, які приймають участь у програмах практичного навчання за кордоном дозволяється навчатись за індивідуальними навчальними планами. У випадках невиконання вимог індивідуального навчального плану студенти відраховуються із вищого закладу освіти.

Практика за кордоном передбачає період перебування студентів на підприємствах агропромислового спрямування високорозвинених країн, який не перевищує 6 місяців в межах одного навчального року. Практиканти приймають безпосередню участь у технологічних процесах виробництва.

Виробниче стажування за кордоном передбачає період перебування студентів, магістрів на одному, або декількох підприємствах

агропромислового сектору однієї із країн з розвинутою ринковою інфраструктурою, який поєднується з елементами навчання (попередня теоретична підготовка, участь у семінарах, обмін досвідом). Терміни стажування встановлюються умовами програми, але не можуть перевищувати 18 місяців.

По закінченню терміну практики (стажування) за кордоном практиканти (стажисти) в обов'язковому порядку повертаються до вищого закладу освіти і у 10-ти денний термін у письмовій формі складають звіт та його захищають. Захист звітів проводиться на факультетській комісії у визначений наказом період. За результатами захисту звіту в заліковій книжці виставляється оцінка за проходження виробничої практики або стажування. Для тих, хто захистив звіт з оцінкою "відмінно" видається сертифікат щодо проходження практики (стажування) за кордоном.

2. Зміст практики

Під час виробничої практики студент вивчає та аналізує технологію виробництва продукції тваринництва всіх галузей, що є у господарстві (колективному, акціонерному, орендному або приватному) та бере безпосередню участь у виробничій діяльності як дублер спеціаліста або на правах займаної посади з оплатою праці.

Згідно з індивідуальним планом проводить дослідження за темою випускної роботи та опановує такі фахові уміння:

Технологія виробництва та переробки продукції скотарства

- оцінювати екстер'єрно-конституційні особливості великої рогатої худоби різних порід і статево-вікових груп;
- оцінювати відтворну здатність та планувати осіменіння, запуск, отелення маточного поголів'я;
- визначати структуру стада та складати щомісячний та річний рух поголів'я;

- розраховувати потребу в кормах та скласти раціони;
- оцінювати та організувати доїння корів з використанням технічного обладнання;
- вести облік кількості та якості молока;
- оцінювати стан вгодованості худоби, динаміку живої маси, енергію росту та показники абсолютного та відносного приросту;
- організувати та проводити забій тварин, оцінювати після забійну м'ясну продуктивність;
- реалізовувати худобу згідно з вимогами держстандарту;
- оцінювати технологічні та функціональні властивості вимені корів;
- оцінювати плідників різних порід за якістю нащадків;
- визначати племінну цінність і реалізаційну вартість племінного молодняка;
- оформляти господарсько-виробничу та зоотехнічну документацію;
- розраховувати потужність і потребу в технологічному обладнанні, холоді та парі для прифермської молочної;
- проводити розрахунок технологічних процесів виготовлення цільномолочних продуктів та оцінки якості готової продукції;
- проводити розрахунок технологічного процесу виготовлення вершкового масла різними способами та його якісну оцінку;
- проводити розрахунок виходу основної та побічної продукції при переробці молока на виготовлення твердих сирів та встановлювати його сортність за комплексом показників;
- проводити розрахунок виходу молочних продуктів і давати оцінку їх якості;
- визначати топографію органів туші худоби;

- оформляти супровідну документацію на худобу та доставляти її на переробку з мінімальними втратами;
- здійснювати здачу-приймання худоби на переробку з максимальним економічним ефектом;
- контролювати всі параметри технологічного процесу первинної переробки худоби з метою недопущення втрат маси туші;
- розраховувати вихід м'яса, субпродуктів, жиру-сирцю і шкури та організовувати їх первинну переробку;
- оцінювати свіжість м'яса органолептичними і лабораторними методами;
- проводити розрахунок виходу основної продукції при переробці м'яса та втрати сировини;
- здійснювати оперативний контроль за виконанням технологічних операцій і процесів виробництва та отримання якісної продукції;
- контролювати виконання планів і графіків робіт і завдань з виробництва молока і яловичини;
- контролювати ефективність використання енергетичних і матеріальних ресурсів;
- контролювати дотримання трудової технологічної дисципліни;
- контролювати використання машин, обладнання та механізмів;
- здійснювати контроль за дотриманням правил охорони праці і пожежної безпеки;
- контролювати дотримання екологічних вимог при виробництві та переробці продукції скотарства.

Технологія виробництва та переробки продукції свинарства

- оцінювати екстер'єрно-конституційні особливості свиней різних порід і статеві-вікових груп;

- оцінювати відтворну здатність та планувати осіменіння о опороси свиноматок;
- визначати структуру стада свиней та скласти щомісячний і річний рух поголів'я;
- проводити мічення свиней, облік поголів'я та продуктивності;
- брати основні параметри свиней та вимірювати прижиттєву товщину шпигу;
- проводити бонітування свиней різних виробничих груп;
- оцінювати плідників і свиноматок за якістю нащадків;
- розробляти схеми добору і підбору при чистопородному розведенні і схрещуванні;
- планувати обсяги виробництва свинини та організувати відгодівлю свиней;
- розраховувати технологічні показники свинарського комплексу;
- контролювати технологічний процес виробництва свинини;
- розраховувати потребу в кормах, скласти раціони та організувати годівлю тварин;
- оформляти супровідну документацію на худобу та доставляти її на переробку з мінімальними втратами;
- здійснювати здачу-приймання свиней на переробку;
- контролювати всі параметри технологічного процесу первинної переробки свиней;
- розраховувати вихід м'ясної і сальної продукції;
- оцінювати якість м'яса та побічної продукції;
- здійснювати оперативний контроль за виконанням технологічних процесів і операцій виробництва та отримання якісної свинини;
- контролювати виконання планів і графіків робіт і завдань з виробництва свинини;

- контролювати ефективність використання кормів енергетичних та інших матеріальних ресурсів;
- контролювати дотримання трудової дисципліни;
- контролювати дотримання правил охорони праці та пожежної безпеки на виробництві;
- контролювати дотримання екологічних вимог при виробництві продукції свинарства.

Технологія виробництва та переробки продукції птахівництва

- оцінювати птахів різних видів за показниками екстер'єру;
- визначати індивідуальну і групову яєчну продуктивність та її компоненти;
- оцінювати несучок і самців за відтворними якостями;
- визначати співвідношення самців і самок у стадах птахів різних видів при природному паруванні та штучному осіменінні;
- проводити бонітування птахів та оформляти бонітувальні документи;
- визначати якість інкубаційних яєць птахів різних видів;
- оцінювати якість добового молодняка та проводити сортування його за статтю;
- організовувати вирощування ремонтного молодняка яєчних і м'ясних порід птахів;
- організовувати вирощування на м'ясо молодняка – бройлерів птахів різних видів;
- визначати гатунок і категорію яєць і тушок та вгодованість курчат-бройлерів, індиків, качок, гусей, цесарок, перепелів;

- здійснювати контроль за дотриманням технологічних процесів і операцій виробництва та отримання якісної продукції птахівництва;
- контролювати виконання планів і графіків робіт на птахофермах;
- контролювати ефективність використання кормів, енергетичних та інших матеріальних ресурсів;
- забезпечувати контроль за дотриманням трудової дисципліни на виробництві;
- забезпечувати дотримання правил охорони праці та пожежної безпеки на виробництві;
- контролювати дотримання екологічних вимог на виробництві.

Технологія виробництва та переробки продукції вівчарства

- оцінювати екстер'єрно-конституційні особливості овець різних порід та статево-вікових груп;
- оцінювати відтворювальну здатність та планувати осіменіння і ягніння маточного поголів'я;
- визначати структуру стада та складати щомісячний і річний рух поголів'я;
- розраховувати потребу в кормах та складати раціони, організувати годівлю і випасання овець;
- класувати і сортувати вовну, визначати вихід чистого волокна та реалізаційну ціну вовни;
- сортувати шкурки каракульських і смушкових овець за типами завитків та їх особливостями;
- сортувати овчини та визначати реалізаційну ціну;

- оцінювати за прижиттєвими і післязабійними показниками м'ясну продуктивність овець, визначати реалізаційну ціну баранини;
- розрізняти овець тонкорунного, напівтонкорунного, напівгрубововнового та грубововнового виробничих напрямів, оцінювати їх за будовою руна, особливостями екстер'єру, показниками співвідношення елементарних волокон у вовні, забарвленням покривного волосу руна та іншими ознаками;
- бонітувати овець за якісними і кількісними показниками основних видів продуктивності тварин, визначати клас та виробниче призначення молодняку овець;
- оцінювати і порівнювати продуктивність нащадків від різних баранів-плідників за якісними та кількісними показниками основних видів продуктивності овець;
- здійснювати мічення овець, враховувати індивідуальну продуктивність тварин;
- розраховувати, організовувати та технологічно здійснювати систему утримання і догляд овець різних статевих і вікових груп;
- організовувати та проводити стрижку овець, їх купання, забій ягнят для отримання смушків, консервування і вичинку шкур, забій овець на м'ясо, первинну обробку туш, консервування, збереження і промислове використання овчин;
- розраховувати обсяг та економічну ефективність виробництва вовни, смушків, овчин, молока та баранини за різних природних і господарських умов та динаміки світового ринку продукції овець;
- здійснювати контроль за дотриманням технології виробництва та переробки продукції вівчарства, виконання планів і графіків робіт на вівцефермах, ефективного використання кормів та інших

матеріальних ресурсів, дотриманням трудової дисципліни, охорони праці, пожежної безпеки та екологічних вимог на виробництві.

Технологія розведення та використання коней

- оцінювати екстер'єрно-конституційні особливості коней різних порід та статеві-вікових груп;
- визначати масті, відмітини, прикмети та інші властиві коням ознаки;
- визначати якість руху коней та вади алюру;
- визначати структуру табуна, організувати пробу та парування кобил, складати щомісячний і річний рух поголів'я;
- контролювати перебіг жеребності, визначати строки вижереблення, надавати допомогу новонародженим, контролювати розвиток молодняку;
- розраховувати потребу в кормах, складати раціони, організувати годівлю, напування та випасання коней;
- визначати розміри упряжі і підків, денне навантаження та норму виробітку, робочі показники коня;
- проводити оцінку і відбір коней за результатами іподромних випробувань;
- оцінювати жеребців і кобил за якістю нащадків;
- проводити бонітування коней;
- складати родоводи коней, вести документацію зоотехнічного та виробничого обліку;
- визначати молочну продуктивність кобил за лактацією;
- виготовляти закваски для кумису та організувати його виготовлення;
- оцінювати вгодованість коней, забійні якості;

- реалізовувати коней згідно з вимогами стандарту;
- визначати племінну цінність і реалізаційну вартість племінного молодняка;
- здійснювати оперативний контроль за виконанням технологічних операцій і процесів розведення та використання коней;
- розраховувати обсяг та економічну ефективність вирощування та використання коней;
- здійснювати контроль за дотриманням технології вирощування та експлуатації коней, ефективного використання кормів, матеріальних ресурсів, дотриманням трудової дисципліни, охорони праці, пожежної безпеки та екологічних вимог на виробництві.

Технологія вирощування та переробки риби

- визначати основні параметри водного середовища та продуктивність виростних і нагульних ставків;
- розраховувати структуру необхідних ставкових площ під виробництво товарної риби та рибопосадочного матеріалу;
- розраховувати потребу в кормах для вирощування різновікових груп риби;
- визначати потребу в мінеральних і органічних добривах для ставків;
- відбирати племінну продукцію риби;
- проводити меліоративні роботи в ставках різної категорії;
- реалізовувати рибу та здійснювати її в'ялення, коптіння і консервування різними способами;
- здійснювати технологічний контроль за рибозведенням, ефективним використанням кормів, матеріальних ресурсів,

дотриманням техніки безпеки та екологічних вимог на виробництві.

Технологія виробництва продуктів бджільництва

- оцінювати стан бджолиних сімей в різні періоди пасічницького сезону;
- розробляти план підгодівлі сімей та підготовки їх до зимівлі;
- ставити діагноз та розробляти заходи щодо оздоровлення хворих бджолиних сімей;
- визначати медоносні ресурси місцевості;
- розробляти заходи щодо поліпшення медоносних ресурсів;
- організовувати відкачування меду, вигонити віск, збирати пилкове обніжжя;
- реалізовувати продукцію бджільництва, забезпечувати зберігання та консервування продуктів бджільництва;
- оцінювати якість меду та його придатність до тривалого зберігання;
- здійснювати технологічний контроль за виробництвом продукції бджільництва та ефективним використанням медоносів;
- дотримуватися вимог техніки безпеки, пожежної безпеки, екологічних вимог отримання продукції бджільництва.

Технологія виробництва та переробки продукції звірівництва

- оцінювати за екстер'єрно-конституційними ознаками тварин різних видів, порід, статево-вікових груп;
- сортувати шкурки кролів, нутрій та інших звірів за повноволосістю, довжиною і густотою волосу, забарвленням, розміром і категоріями дефектності шкурок;

- оцінювати за прижиттєвими і післязабійними показниками м'ясну продуктивність тварин при реалізації їх на м'ясо та подальшої переробки продукції і визначати реалізаційну ціну цієї продукції;
- розрізняти породи тварин різних виробничих напрямків, бонітувати за ознаками продуктивності, живою масою, особливостями будови тіла, якістю хутра та визначати клас тварин;
- обґрунтовувати всі розрахунки, організовувати і технологічно здійснювати систему відтворення, годівлі та утримання тварин протягом року;
- складати виробничий календар і оборот стада;
- здійснювати технологічний контроль за виконанням технологічних операцій і процесів якості продукції звірівництва;
- забезпечувати систематичний контроль ефективного використання кормів, інших матеріальних ресурсів;
- контролювати дотримання трудової дисципліни, правил охорони праці, пожежної безпеки та екологічних вимог на виробництві.

4. Завершення практики

Прибувши на навчання до вузу після практики і канікул, студент зобов'язаний у 10-денний термін здати на перевірку і рецензування керівнику практики звіт, до якого додається щоденник, відгук-характеристика і лист направлення .

Студент звітує керівникові практики про виконання програми і здає на кафедру в установлені терміни відповідні звітні матеріали /план добору для групи тварин, пакет раціонів для тварин різних видів та акти обстеження

санітарно-гігієнічного стану приміщення/ та загальний звіт в деканат. Всі звітні матеріали здаються не пізніше одного тижня по завершенню практики.

Керівники практики оцінюють звітні матеріали і з урахуванням виконавчої та трудової дисципліни під час проходження студентами практики, виставляють у відомість оцінки з дисципліни за чотирьохбальною системою.

Для підсумкової атестації практиканта призначається атестаційна комісія, яка заслуховує звіт студента і з урахуванням оцінок з окремих дисциплін, визначає загальну оцінку за практику і оформляє протокол та відомість. Оцінку у залікову книжку виставляє голова атестаційної комісії.

Отримана за результатами захисту оцінка заноситься до залікової книжки і враховується при призначенні студентам стипендії.